

УДК 339.137.4(4)

К.В. ЯЛОВИЙ, Верховна Рада України

АНТИДЕМПІНГ ЯК ПРИНЦИП ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ЄС: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Ключові слова: демпінг, антидемпінг, протекціонізм, зовнішньоторговельні відносини, справедлива конкуренція, антидемпінгове мито, митно-тарифний метод, нетарифний метод

Метою статті є дослідження природи антидемпінгу як пріоритетного принципу побудови зовнішньої торгівлі ЄС та його міжнародно-правова регламентація. Актуальність обраної теми є очевидною з огляду на два чинники: по-перше, під час світової економічної кризи багато країн світу були змушені вдаватись до демпінгових заходів, щоб за допомогою недобросовісних торговельних відносин захопити ринки інших держав та витіснити аналогічні товари держави-імпортера, тому дуже важливим є вивчення сутті демпінгу та міжнародно-правову регламентацію антидемпінгових заходів із захисту національних ринків, серед яких найдосконалішою є законодавча база ЄС. По-друге, одним із виходів із світової економічної кризи є застосування державами в своїй зовнішній торгівлі принципу вільної торгівлі, який характеризується торгівлею, що обумовлена ринковими чинниками попиту та пропозиції, і передбачає собою мінімальне втручання держави у зовнішньоторговельний процес.

Сприятиме досягненню поставленої мети в процесі наукового пошуку звернення до суміжних галузей права, аналіз точок зору спеціалістів, науковців з цього питання (О.М. Кочергіна, С.Г. Осика, А.С. Осика, В.В. Коновалов, О.О. Покрещук, Г.М. Вель-

яминов, W. Scarlet, A. Ridgley, V. Fuhrmann, R. Grossmann), вивчення положень нормативно-правових актів.

На практиці, державна політика в сфері зовнішньої торгівлі багатьох країн варіює між встановленням монополії держави на зовнішньоторговельні операції та радикальним проявом зовнішньоторговельного радикалізму. Таким чином, зовнішньоекономічна політика багатьох держав характеризується застосуванням недобросовісної конкуренції при здійсненні зовнішньоторговельних поставок за демпінговими цінами (dumped products).

За своєю природою демпінг – це така цінова дискримінація, яка полягає в продажі товару іншій країні (збут продукції на зовнішній ринок) за нижчою ціною, ніж на внутрішньому ринку [1, с.14], з метою захоплення ринкового сектору іноземної держави, заповнення їх своїми дешевими товарами, які є більш конкурентоспроможними порівняно з продукцією внутрішнього виробництва [2, с.9]. Тобто, демпінг, являє собою різновид недобросовісної конкуренції, виходячи з того, що може наносити збитки як для виробництва відповідної продукції в державі імпорту, так і для добросовісних експортерів аналогічних товарів з інших країн [3, с.19].

Міжнародним співтовариством демпінг не визнаний правопорушенням, відповідно не є забороненим діянням, однак, для протидії демпінгу на міжнародному рівні були сформовані норми, що регулюють антидемпінгові заходи. Ці заходи полягають у введенні, рішенням виконавчої влади, антидемпінгового мита, у тому числі, тимчасового антидемпінгового мита, або прийняття цінових зобов'язань [4, с.28].

Положення, пов'язані з антидемпінгом, були закріплені в основному в ст. VI ГАТТ. Згідно з цією статтею «демпінг, що полягає в тому, що товари однієї країни потрапляють на ринок іншої країни за вартістю меншою,

ніж нормальна вартість товарів, підлягає осуду, якщо він спричиняє або створює загрозу спричинення матеріальної шкоди промисловості, створеній на території сторони яка домовляється, чи значно затримує створення вітчизняної промисловості... З метою усунення чи попередження демпінгу сторона, що домовляється може накладати на будь-який товар, який постачається в порядку демпінгу антидемпінгове мито...» [5].

Застосування антидемпінгового мита полягає в обкладанні державою додатковим збором імпортованих товарів з метою підвищення ціни на цей товар. Розмір ставки антидемпінгового мита повинен бути таким, щоб ціна імпортованого товару, включаючи антидемпінгове і звичайне мито, що справляються при імпорті, була на рівні або вище за ціну аналогічного національного товару та/чи була достатньою для усунення нанесеного або можливої шкоди національній галузі промисловості країни, що імпортує.

Варто відмітити, що антидемпінгове мито, виходячи з міжнародного досвіду застосування, використовуються лише в випадках:

- 1) якщо імпорт завдає шкоди місцевим виробникам аналогічних товарів;
- 2) якщо імпорт перешкоджає організації і розширенню національного виробництва аналогічних товарів.

Разом із тим, варто відмітити, що боротьба з демпінгом за своїм змістом, може перерости в іншу форму недобросовісної торгівлі – економічного протекціонізму (protectionism). Зокрема, зовнішньоекономічна політика ЄС в сфері торгівлі направлена на досягнення конкурентоспроможності продукції союзних країн на світовому ринку, що характеризується заохоченням експорту продовольства разом із мірами обмеження імпорту. В якості основних регуляторів зовнішньої торгівлі використовуються компенсаційні та митні збори для послаблення можливості заповнити сектори європейського

ринку більш дешевими товарами третіх країн. Разом із тим, для заповнення секторів ринку третіх держав, експорт продукції Спільноти супроводжується експортними субсидіями.

Принцип антидемпінгу є одним із пріоритетів зовнішньоторговельної політики ЄС. Крім усунення перешкод торгівлі в рамках Співтовариства, митний союз включає гармонізацію митних постанов про торгівлю з третіми країнами. Зусилля, спрямовані на застосування таких постанов в ЄС, прийняли дві форми. З одного боку, Союз встановив та застосовує спільний митний тариф. З іншого боку, правила Спільноти вписуються в міжнародний контекст, за розвитком якої вони повинні слідувати [4, с.72]. Таким чином, заходи, узгоджені попередньо в рамках, наприклад, ГАТТ і нині СОТ, повинні бути включені в право ЄС.

Митно-фінансові норми, що містяться в первинному праві Союзу, носять загальний характер, оскільки встановлюють принципи і цілі правового механізму митно-тарифного регулювання. Зокрема, в п.1 ст.113 Римського договору, зазначається, що «загальна торгова політика буде ґрунтуватися на єдиних принципах, особливо в тому, що стосується заходів щодо захисту торгівлі, зокрема, таких, які застосовуються у випадках демпінгу чи субсидування».

Джерелами митно-фінансових норм ЄС також є різні правові акти (вторинне право ЄС), що приймаються органами Союзу відповідно до закріпленої за ними компетенції і умов, встановлених в положеннях первинного права. У даній системі джерел норми вторинного права мають похідний характер і мають меншу юридичну силу порівняно з нормами, що містяться в джерелах первинного права. В актах, що приймаються органами ЄС, отримують конкретизацію, розвиток і практичне застосування положення первинного права. З формально-правової сто-

рони джерелами митно-фінансових норм у вторинному праві є, згідно ст.189 Римського договору (в редакції Маастрихтського договору), акти, прийняті Радою, Комісією та Європарламентом (ЄП), що діють спільно з Радою.

Після прийняття в 1968 році першої антидемпінгової Постанови ЄЕС «Про захист проти демпінгової практики, премій або субсидій з країн, які не належать до ЄЕС» № 439/68 [6], в Союзі та за його межами почалась кропітка робота над виробленням універсальних правових, спрямованих на боротьбу з товарним демпінгом. Результатом такої роботи було прийняті Постанова ЄЕС від 30.06.1982 року «Про спільне регулювання імпорту з країн з державною монополією зовнішньої торгівлі» № 1765/82 [7] та Постанова ЄЕС від 30.07.1982 року «Про спільне регулювання імпорту з КНР» № 1766/82 [8].

У зміст цих нормативно-правових актів вперше було включено методичку дефініції демпінгу відносно товарів із СРСР та інших соціалістичних країн. Таким чином, Союзом було вперше сформована загальна система регулятивного механізму, за якою правові положення про імпорт поділялись на приписи, які застосовуються до держав, які є членами ГАТТ, і на приписи, що діють стосовно соціалістичних країн (держав з неринковою економікою).

Фундаментальними нормативно-правовими актами Союзу в сфері регулювання зовнішньої торгівлі та запобігання демпінгу стали: Постанова ЄЕС від 23.07.1984 року «Про захист від імпорту, що є предметом демпінгу з країн, які не належать до ЄП, субсидованого цими країнами» № 2176/84 [9], Директиву ЄЕС від 25.06.1979 року «Про впорядкування правових та адміністративних розпоряджень, що стосуються обов'язків сплати мит» № 623/79 [10], Рішення Комісії від 29.07.1988 року «Про захист проти демпінгового або субсидованого імпорту з кра-

їн-нечленів Європейського об'єднання вугілля і сталі» № 2424/88 [11]. Саме ці документи заклали основу сучасного антидемпінгового законодавства ЄС та поклали початок процесу тотального поширення антидемпінгової політики серед третіх країн. Зокрема, аналізуючи українське антидемпінгове законодавство, вітчизняні вчені С.Г. Осика, В.В. Коновалов, О.О. Покрещук та А.С. Осика дійшли висновку, що воно було прийняте на основі чинного законодавства ЄС [12, с.17]. А вчена О. Кочергіна називає його майже дослівним перекладом Постанови ЄС № 384/96 [13, с.10, 96, 99].

Специфічну роль у системі джерел антидемпінгового законодавства ЄС грають угоди про інтерпретацію ст. VI ГАТТ. Після підписання Антидемпінгового кодексу була прийнята Постанова ЄС від 22.12.1994 року «Про захист проти демпінгових імпорتنних товарів з країн-нечленів ЄС» № 3283/94 [14]. Відповідно до ст.23 Постанови ЄЕС № 3283/94 Постанова ЄЕС від 11.07.1988 року «Про захист проти демпінгового або субсидованого імпорту товарів з країн-нечленів ЄЕС» № 2423/88 [15], регламентувала основні питання, пов'язані із застосуванням антидемпінгових заходів, визнана такою, що втратила юридичну силу. З огляду на те, що Постанова № 3283/94 двічі редагувалась (Постановами ЄС від 20.02.1995 року № 355/95 [16] та від 29.05.1995 року № 1251/95 [17]), з метою ясності та юридичної чіткості, без шкоди для вже ініційованих згідно з ним антидемпінгових процесів, 22.12.1995 року була прийнята нова Постанова (ЄС) «Про захист проти демпінгових імпорتنних товарів, що поставляються з країн-нечленів Європейського співтовариства» № 384/96 [18], яка в даний час є основним джерелом антидемпінгового законодавства ЄС.

Окремо слід відзначити митні правила і положення, оскільки вони різними способами впливають на правове регулювання імпор-

рту [2, с.38]. У сферу регулювання, здійснюваного за допомогою митних розпоряджень, входять різні визначення, наприклад визначення загальної митної зони, ціни товару, яка є основою для нарахування мита, визначення походження товарів. Ці питання перш за все регламентуються Постановою ЄЕС від 12.10.1992 року «Про введення митного кодексу ЄС» № 2913/92 [19].

Зокрема, застосовуючи антидемпінгову політику зовнішньої торгівлі відносно третіх країн, ЄС застосовує як митні тарифні, так і нетарифні методи регулювання зовнішньоторговельної діяльності.

Використання *тарифних* засобів регулювання зовнішньоторговельної діяльності регламентується в більшій мірі фінансово-правовими нормами. Цей метод дозволяє обмежити надходження іноземних демпінгових товарів на внутрішній ринок непрямим (побічним) шляхом, тобто шляхом подорожчання імпорту в результаті обкладення товару, у вигляді мита, митної номенклатури, системи тарифних пільг і т.п. [20, с.31–40].

Нетарифні обмеження регламентуються адміністративно-правовими нормами, і хоча зберігають ефект подорожчання імпорту як і тарифні, але характеризуються більш прямою дією, яка виражається у встановленні бар'єрів у вигляді абсолютних або відносних лімітів за цінами, кількості або технічним характеристикам. Дія нетарифних інструментів ґрунтується на можливості застосування державними органами владного примусу щодо окремих учасників зовнішньоторговельної діяльності. У дану групу входять адміністративні заходи ліцензування, встановлення заборон на пропуск певних товарів, приписи санітарного та ветеринарного характеру, технічні стандарти і т.п. [20, с.41–58].

Крім зазначених вище видів джерел ЄС, не можна не відзначити конституційного значення рішень Європейського суду справедливості у розвитку антидемпінгового за-

конодавства та всієї правової системи Союзу. Судові рішення забезпечують тлумачення і уніфіковане застосування положень права Спільноти, розвиток так званих «загальних принципів» права ЄС.

Отже, підводячи підсумок вище кладеному, під поняттям «демпінгу» потрібно розуміти політику експорту товару по заниженим цінам ніж на внутрішньому ринку держави експортера.

Антидемпінг, в свою чергу, це комплекс заходів, який полягає в боротьбі з недобросовісною конкуренцією, що застосовуються державою імпортером у формі додаткового (антидемпінгового) мита штрафного характеру. При застосуванні антидемпінгових заходів існує загроза створення умов недобросовісної конкуренції з боку держави-імпортера у формі економічного протекціонізму.

Антидемпінгова політика в зовнішньоекономічних відносинах ЄС – є пріоритетним принципом побудови зовнішньої торгівлі із третими державами. Антидемпінгове законодавство Союзу повністю відповідає нормам антидемпінгових принципів, що виходять із ст.IV ГАТТ. Разом із тим, законодавець ЄС в процесі розвитку норм, що регламентують антидемпінгові заходи концептуально розширив їх зміст та пристосував їх до сучасних умов міжнародної торгівлі.

Застосовуючи антидемпінгову політику зовнішньої торгівлі відносно третіх країн, ЄС застосовує як митні тарифні, так і нетарифні методи регулювання зовнішньоторговельної діяльності.

Тарифні методи регулювання – дозволяють обмежити надходження демпінгових товарів на внутрішній ринок побічним шляхом, тобто шляхом подорожчання імпорту в результаті обкладення товару, у вигляді мита, митної номенклатури, системи тарифних пільг і т.п.

Нетарифні методи регулювання – дозволяють обмежити надходження демпінгових

товарів шляхом встановлення перешкод у вигляді абсолютних або відносних лімітів за цінами, кількості або технічним характеристикам (ліцензування, встановлення заборон на пропуск певних товарів, приписи санітарного та ветеринарного характеру, технічні стандарти і т.п.).

ЛІТЕРАТУРА

1. Scarlet W. Currency Dumping / Scarlet W. – New York : Law & Trade, 2009. – 752 p.
2. Ridgley A. Unfair Competition / Ridgley A. – Chicago : Ch. Univ. Pr., 2005. – 335 p.
3. Вельяминов Г. М. Международное экономическое право и процесс : учебник / Г. М. Вельяминов. – М. : Волтерс Клувер, 2004. – 480 с.
4. Fuhrmann V. Außenhandelsbeziehungen: Lehrbuch / Fuhrmann V. – Wien., 2007. – 820 s.
5. General Agreement on Tariffs and Trade 1947 (GATT) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldtradelaw.net/uragreements/gatt.pdf>.
6. Постанова ЄС «Про захист проти демпінгової практики, премій або субсидій з країн, які не належать до ЄС» № 439/68 // Official Journal of the European Communities. L 93/1, 1968.
7. Постанова ЄС «Про спільне регулювання імпорту з країн з державною монополією зовнішньої торгівлі» : від 30.06.1982 р., № 1765/82 // Official Journal of the European Communities. L 195/1, 1982.
8. Постанова ЄС «Про спільне регулювання імпорту з КНР» : від 30.07.1982 р., № 1766/82 // Official Journal of the European Communities. L 195/21, 1982.
9. Постанова ЄС «Про захист від імпорту, що є предметом демпінгу з країн, які не належать до ЄС, субсидованого цими країнами» : від 23.07.1984 р., № 2176/84 // Official Journal of the European Communities. L 201/1, 1984.
10. Директива ЄС «Про впорядкування правових та адміністративних розпоряджень, що стосуються обов'язків сплати мит» : від 25.06.1979 р., № 623/79 // Official Journal of the European Communities. L 179/15, 1979.
11. Рішення Комісії «Про захист проти демпінгового або субсидованого імпорту з країн-нечленів Європейського об'єднання вугілля і сталі» : від 29.07.1988 р., № 2424/88 // Official Journal of the European Communities. L 209/18, 1988.
12. Осика С. Г. Антидемпінговий кодекс України: практика та проблеми застосування / [С. Г. Осика, В. В. Коновалов, О. О. Покрещук, А. С. Осика]. – К. : УАЗТ, 2001. – 378 с.
13. Кочергіна О. М. Міжнародно-правове регулювання антидемпінгу на багатосторонній основі в системі ГАТТ/СОТ: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.11 / О. М. Кочергіна. – К., – 2003. – 202 с.
14. Постанова ЄС «Про захист проти демпінгових імпортованих товарів з країн-нечленів ЄС» : від 22.12.1994 р., № 3283/94 // Official Journal of the European Communities. L 349/1, 1994.
15. Постанова ЄС «Про захист проти демпінгового або субсидованого імпорту товарів з країн-нечленів ЄС» : від 11.07.1988 р., № 2423/88 // Official Journal of the European Communities. L 209/1, 1988.
16. Постанова ЄС : від 20.02.1995 р., № 355/95 // Official Journal of the European Communities. L 41/2, 1995.
17. Постанова ЄС : від 29.05.1995 р., № 1251/95 // Official Journal of the European Communities. L 122/1, 1995.
18. Постанова ЄС «Про захист проти демпінгових імпортованих товарів, що поставляються з країн-нечленів Європейського співтовариства» № 384/96 // Official Journal of the European Communities. L 56/1, 1996, L 317/1, 1996.

19. Постанова ЄЕС «Про введення митного кодексу ЄС»: від 12.10.1992 р., № 2913/92 // Official Journal of the European Communities. L 302/1, 1992.

20. Grossmann R. The Prohibitive Tariffs of EU: Analysis / Grossmann R. – New York : Law & Trade, 2008 – 198 p.

Яловий К. В. Антидемпінг як принцип зовнішньоторговельних відносин ЄС: міжнародно-правовий аспект / К. В. Яловий // Форум права. – 2010. – № 2. – С. 606–611 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-2/10jkvtpa.pdf>

Вивчено значення і зміст понять «демпінг» та «антидемпінг» та пріоритетності застосування принципу антидемпінгових заходів в зовнішній торгівлі ЄС. Розглядається база нормативно-правових актів, що регламентують антидемпінгові заходи. Відзначається, що антидемпінгові заходи можуть набувати протекціоністського характеру, що є видом недобросовісної конкуренції. Розкривається зміст митно-тарифних та нетарифних методів застосування принципу антидемпінгу в зовнішній торгівлі.

***

Яловой К.В. Антидемпинг как принцип внешнеторговых отношений ЕС: международно-правовой аспект

Изучено значение и содержание понятия «демпинга» и «антидемпинга» и приоритетности применения принципа антидемпинговых мероприятий во внешней торговле ЕС. Рассматривается база нормативно-правовых актов, которые регламентируют антидемпинговые мероприятия. Отмечается, что антидемпинговые мероприятия могут приобретать протекционистский характер, что является видом недобросовестной конкуренции. Раскрывается содержание таможенно-тарифных и нетарифных методов применения принципа антидемпинга во внешней торговле.

***

Jalovoy K.V. Antidumping As a Principle of the Foreign Trade Relations of EU: International Legal Aspect

Value and the maintenance of concept of «dumping» and «antidumping» and priority applications of a principle of antidumping actions in EU foreign trade is studied. The base of regulatory legal acts which regulate antidumping actions is considered. It is noticed that antidumping actions can get protectionist character that is an unfair competition kind. The maintenance of customs-tariff and not tariff methods of application of a principle of an antidumping in foreign trade reveals.

Форум